

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«ПОЛАЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ»

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА І ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
І МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Пад агульнай рэдакцыяй
канд. гіст. навук, дац. А.І. Корсак;
канд. гіст. навук В.У. Чараўко;
канд. гіст. навук, дац. У.Я. Аўсейчыка

Наваполацк
Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
2021

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Рэкамендаваны да выдання саветам гуманітарнага факультэта
Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 3 ад 29.03.2021)

Рэдакцыйная калегія:

А.І. Корсак, канд. гіст. навук, дац. (адк. рэд.), заг. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
В.У. Чараўко, канд. гіст. навук, дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта;
У.Я. Аўсейчык, канд. гіст. навук, дац., дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Рэцэнзенты:

С.В. Кулінок, канд. гіст. навук, заг. аддзела публікацый Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь;
Т.А. Джумантаева, канд. культуралогіі, дац., дырэктар Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў : зб. арт. V міжнар. навук. канф., Полацк, 15–16 крас. 2021 г. / Полац. дзярж. ун-т ; пад агульн. рэд. А.І. Корсак (адк. рэд.), В.У. Чараўко, У.Я. Аўсейчыка. – Наваполацк : Полац. дзярж. ун-т, 2021. – 272 с.
ISBN 978-985-531-737-2.

У зборніку змешчаны навуковыя артыкулы па выніках работы V міжнароднай навуковай канферэнцыі “Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў”. Прадстаўлены вынікі антрапалагічных і археалагічных даследаванняў Беларускага Падзвіння і сумежных тэрыторый. Прыведзены новыя даныя аб гістарычных лёсах, матэрыяльнай і духоўнай спадчыне рэгіёна Паўночнай Беларусі ў шырокім храналагічным кантэксте (ад першабытных часоў да сучаснасці).

Разлічаны на прафесійных гісторыкаў, археолагаў, этнолагаў, антраполагаў, мастацтвазнаўцаў, студэнтаў гістарычных спецыяльнасцей ВНУ, кразнаўцаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

ЗМЕСТ

АРХЕАЛОГІЯ І ФІЗІЧНАЯ АНТРАПАЛОГІЯ ПАЎНОЧНАЙ БЕЛАРУСІ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ У ЕЎРАПЕЙСКІМ КАНТЭКСЦЕ

<i>Войтехович А.В.</i> Нетипичные височные кольца из курганов Полоцкой земли	5
<i>Емяльячык В.А.</i> Гісторыя фарміравання насельніцтва Беларускага Падзвіння ў старажытнасці і Сярэднявеччы (у святле даных археалогіі, антрапалогіі і генетыкі)	9
<i>Калбеко Л.Г.</i> Железнодорожные пломбы начала XX в. из собрания Национального Полоцкого историко-культурного музея-заповедника	13
<i>Калечиц И.Л.</i> Кресты-граффити на фасаде Полоцкой Спасо-Преображенской церкви	15
<i>Кежа Ю.Н.</i> Изображение княжеского знака (трезубца) на подвеске из Полоцка: к вопросу о лично-родовом знаке Изяслава Владимировича	21
<i>Кенько П.М.</i> Новые находки поясной гарнитуры с территории Подвинья	25
<i>Клімаў М.В.</i> Кілішак з Дрысы (Верхнядзвінска) як сведчанне адной з рыс паўсядзённасці ў XVI ст.	28
<i>Костюкевич А.В., Магалинский И.В.</i> Опыт стабилизации и консервации боевого топора, найденного при охранных исследованиях Полоцка	32
<i>Кунаш А.А.</i> Рымска-каталіцкія нацельныя крыжы XVII–XIX стст. з Полацка (паводле археалагічных даследаванняў і выпадковых знаходак)	34
<i>Курловіч П.С.</i> Папярэдня вынікі археалагічных даследаванняў на гарадзішчы Цясты (Марыліна Гара) у 2019 годзе	39
<i>Лебедзь В.А.</i> Металічная сякера як паказнік абменных сувязяў Падзвіння ў эпоху бронзы	44
<i>Левко О.Н., Магалинский И.В., Кенько П.М., Коц А.Л., Червко В.В., Соловьев А.А., Калбеко Л.Г.</i> Начальный этап новых исследований Верхнего замка Полоцка (2018–2020 гг.)	48
<i>Ляшкевич Э.А., Коц А.Л.</i> К вопросу о рыбном питании в полоцком фольварке Спас (по материалам раскопок Спасо-Преображенской церкви)	60
<i>Магалинскі І.У., Кенько П.М.</i> Вырабы з каляровых металаў X–XI стст. з тэрыторыі гандлёва-рамесніцкага паселішча Бірулі (суадносінны тыпалагічных і металургічных груп)	64
<i>Пивоварчик С.А.</i> Туристско-рекреационный парк «Августовский канал» как объект коммеморативных практик	70
<i>Почобут Н.А.</i> Музеефикация сакральных памятников архитектурной археологии в Беларуси	73
<i>Сердюк Б.В.</i> Масковичи – первое поселение христиан латинского обряда на территории Беларуси?	78
<i>Соловьёв А.А.</i> Итоги археологического изучения внутреннего двора Полоцкого иезуитского коллегияума в 2018 г.	79
<i>Терентьев И.В.</i> Снаряжение всадника и коня эпохи ВКЛ с территории городища Старый Шклов (по материалам исследований 2008–2012 гг.)	87
<i>Чараўко В.У., Бубенька Т.С.</i> Характарыстыка пахаванняў Ранняга Новага часу ўнутры Дабравешчанскай царквы ў Віцебску	91
<i>Шадыра В.І.</i> Полацкае Падзвінне ў кантэксце днепра-дзвінскай супольнасці эпохі жалеза	94
<i>Шарковская Н.Ю.</i> Евдоким Романович Романов и витебские музеи	105

ЭТНАКУЛЬТУРНЫЯ ТРАДЫЦЫІ БЕЛАРУСКАГА ПАДЗВІННЯ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ

<i>Абрамчук А.У.</i> Керамічны посуд, аплечены бяростамі, са збору Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту	111
<i>Андрэйчык К.В.</i> Прыстасаванне матэрыяльных нерухомых гісторыка-культурных каштоўнасцей пад сацыякультурныя патрэбы (1991–2006 гг.) на прыкладзе Віцебскай вобласці	115
<i>Аўсейчык У.Я.</i> Стараверы Паўночнай Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стагоддзя: асаблівасці рассялення і дэмаграфічная характарыстыка	118
<i>Бабіч А.Ю.</i> Этнічныя аспекты паляўнічай культуры беларусаў	128
<i>Бароўка В.Ю.</i> Паэзія як сродак асэнсавання этнакультурнай своеасаблівасці: на матэрыяле кнігі “Вечалле” Рыгора Барадуліна	131
<i>Большакова Н.В., Плошук Г.И.</i> Мифологическая фольклорная проза как форма отражения архаического осмысления мира (к изданию мифологических рассказов псковско-белорусского пограничья)	133
<i>Внуковіч Ю.І.</i> Беларусы і літоўцы на этнаграфічных картах XIX стагоддзя	139
<i>Друпаў А.Ю., Багданаў У.А.</i> Нямецкія фотаздымкі Першай сусветнай вайны як крыніцы па вывучэнні матэрыяльнай культуры Заходняга Падзвіння	144
<i>Ізергіна А.М.</i> Да пытання ўплыву рэлігійнага фактара на фарміраванне этнічнай ідэнтычнасці беларусаў Літвы	154
<i>Мілючэнкаў С.А.</i> Тэрытарыяльныя сістэмы сельскіх паселенняў Беларусі XVI–XIX вв.	157
<i>Мішына В.І.</i> Аб’екты культурнага ландшафту як сродак папулярызацыі традыцыйных сямейных каштоўнасцей у сучасным беларускім грамадстве (па матэрыялах Віцебшчыны)	163
<i>Путрова М.Д.</i> Референции к природе в пословицах и поговорках Полотчины. Гендерный аспект	169
<i>Сумко А.В.</i> Праблемы харчовага забеспячэння беларускай вёскі ў першыя пасляваенныя гады (па матэрыялах вуснай гісторыі Віцебшчыны)	173
<i>Туманов С.В.</i> К новым берегам (о переселении дриссенских крестьян с Западной Двины на Енисей)	176
<i>Флікоп-Світа Г.А.</i> Іканастасы храмаў Маркава манастыра Віцебска ў XVII–XIX стст.: праграма, майстры, стылістычныя аналагі	180
<i>Юрчук Л.А.</i> Предания Себежского края (по материалам фольклорного архива Псковского государственного университета)	189

**ГІСТОРЫЯ ПОЛАЦКАГА ЕЗУІЦКАГА КАЛЕГІУМА – АКАДЭМІІ
Ў СІСТЭМЕ ЕЎРАПЕЙСКІХ АДУКАЦЫЙНЫХ ТРАДЫЦЫЙ**

Бортнік І.А. Сацыяльна-палітычныя ідэі ў дыскурсе віленскай неасхаластыкі ў канцы XVI – пачатку XVII ст.	195
Габрусь Т.В. Ідэалагічная праграма храмабудаўніцтва ордэна езуітаў у кантэксце гісторыі архітэктуры Беларусі	202
Галубовіч В.У. Ксёндз і князь: некалькі разваг з нагоды адной пазыкі рэктара Полацкага езуіцкага калегіума Гжэгажа Гофмана	210
Келлер О.Б. Іезуіты і немецкія універсітэты	213
Клімовіч Г.І. Праблема неабходнасці і канцінгентнасці ў творчасці В. Бучынскага	217
Мацук А.У. Полацкія соймакі ў 1697–1704 гг.	219
Півавар М.В. Езуіты ў гісторыі Падзвіння: асобы і даследаванні	225
Стройлова Е.С. Систэматычны аналіз кніжнага фонда Полоцкага іезуіцкага калегіума: кнігі па гісторыі, выданыя ў XVII–XVIII вв.	229
Шидловскі С.О. «Miesięcznik Połocki» (1818–1820): у істоках фарміравання адчужаення педагагічнай журналістыкі	230
Якубаў В.У. Роля полацкіх езуітаў у пашырэнні каталіцкага касцёла на поўначы Беларусі ў канцы XVI – пачатку XVII ст.	235

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАГА ПАДЗВІННЯ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ

Бараноўскі А.В. Афармленне дзяржаўнай мяжы БССР на полацка-себежскім участку (красавік – май 1924 г.)	239
Болтрушевіч Н.Г. Взаимоотношения государства и православной церкви в 1958–1965 гг. (по материалам Витебской области)	240
Воднева И.П. Деятельность Полоцкого городского исполнительного комитета по вопросам хозяйственной и социально-культурной жизни г. Полоцка в 1944–1947 гг.	242
Воюш Р.В. Утраченныя воінскія захароныя перыода Першай сусветнай вайны ў Полоцку	246
Гребень Е.А. Экстрэмальны быт жыхароў Беларускага Подзвіння ў перыяд германскай акупацыі 1941 – 1944 гг. (по воспоминаниям очевидцев)	249
Козлов А.А. Деятельность Полоцкого обллита в 1945–1954 гг.	253
Мяньчэня С.В. Сістэма пачатковай адукацыі на тэрыторыі Віцебскай губерні паводле вынікаў перапісу 18 студзеня 1911 г.	257
Саітова К.М. Асабнасці камунікатывнай культуры ў ўмовах фарміравання савецкага народнага гаспадарства новага тыпу (на прымере Кошчакоўскага сельсавета Татарскай АССР ў перыяд з 1940-х па 1960-е гг.)	260
Славковская В.А. Беларусы ў Даугавпілсе: статыстычныя даныя перапісаў насельніцтва канца XIX – пачатку XXI в.	264
Шкляр П.А. Праблемы снабжэння насельніцтва Бігосова прадольства прамысловымі таварамі ў першае паслеваеннае дзесяцігоддзе	267

Навуковае выданне

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА і ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
і МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
V міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 15–16 красавіка 2021 г.)

Адказны рэдактар *А. І. Корсак*

Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка

І. М. Чапкевіч

Дызайн вокладкі *М. С. Мухаморавай*

Падпісана да друку 20.05.2021. Фармат 60×84 ¹/₈. Бумага афсетная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 31,63. Улік.-выд. арк. 32,96. Тыраж 70 экз. Заказ 810.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вырабніка, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/305 ад 22.04.2014.

ЛП № 02330/278 ад 08.05.2014.

Вул. Блахіна, 29, 211440, г. Наваполацк.